

Урядова стабільність в Україні протягом 2000 – 2012 років

У даному дослідженні зроблена спроба аналізу явища урядової стабільності в Україні протягом 2000 – 2012 років. Також метою даної роботи є спроба проаналізувати причини, які мали визначальний вплив на урядову стабільність в Україні у визначений період.

Ключові слова: Урядова стабільність, індекс урядової стабільності, індикатор урядової кризи, урядова тривалість, ефективність уряду

This paper analyses the effects of government stability in Ukraine in 2000 - 2012 years. Also the purpose of this paper is analyses the reasons which had a decisive impact on government stability in Ukraine for a specified period.

Keywords: Government stability, government stability index, indicator of government crisis, government duration, efficiency of government

Постановка проблеми. Потреба вивчення урядової стабільності зумовлена тим, що це дає змогу більше дізнатися про суть та напрямки саме ефективної діяльності уряду, визначити процеси та явища, які негативно впливають на його функціонування. Вивчення даної проблеми є надзвичайно важливим саме в умовах частих трансформацій форми правління та конституційних реформ в Україні, що супроводжується протиріччям між гілками влади, неефективною взаємодією між Президентом України та Кабінетом Міністрів України, пошуком оптимальної моделі формування та функціонування уряду, його відповідальності тощо. Відповідно, ми спробуємо проаналізувати які саме процеси мали визначальний вплив на урядову стабільність в Україні у визначений період, і яким був характер даного впливу, використовуючи як якісні так і кількісні індикатори урядової стабільності.

Визначення поняття. В політологічній літературі існує не так багато визначень поняття «урядова стабільність», проте існуючі визначення дають можливість визначити характеристики даного явища. Відповідно під урядовою стабільністю ми будемо досліджувати саме:

- Здатність урядів до самозбереження в умовах, що загрожують їх існуванню, - закінчення каденції парламенту, дострокові вибори (Е. Ціммерман) [5, 133];

- Ефективність роботи урядів відповідно до визначення В. Литвина, який під урядовою стабільністю розуміє стан функціонування уряду, при якому урядові міністерства в змозі функціонувати і досягати мету, яку вони ставлять, знаходячи розв'язання проблем і питань, генерованих соціальними, економічними і політичними акторами [1, 94].
- Тривалість функціонування конкретного уряду (часовий період від початку діяльності конкретного уряду і до його відставки) [4, 33]

Почнемо з розгляду першого показника здатності урядів до самозбереження в умовах, що загрожують їх існуванню, тут відразу є помітний той факт, що не один із 7 урядів, які були в Україні (крім уряду М. Азарова), не закінчував своє існування по причині закінчення каденції парламенту, або по причині виборів, всі 7 урядів були відправлені у відставку або Указом Президента, або через резолюцію недовіри ВРУ по ряду причин – починаючи від незадовільної роботи уряду і закінчуючи тими чи іншими політичними причинами, включаючи позачергові вибори.

Підтвердженням цього є той факт, що протягом 2000 – 2002 років при владі змінилось три уряди (Ющенко, Кінаха, Януковича), а в період з 2005 по 2007 рік змінилось 5 урядів (Януковича, Тимошенко, Єханурова, Януковича, Тимошенко). За визначений період найбільш витривалими були уряди В. Януковича 21.11.2002 – 5.01.2005 та Ю. Тимошенко 18.12.2007 – 3.03. 2010, а також уряд М. Азарова з 11.03.2010. Це можна пояснити наступними причинами:

- Уряд В. Януковича був сформований за підтримки як парламентської більшості, з її представників квотним шляхом був сформований уряд, так і за підтримки Президента, який сам і запропонував кандидатуру В. Януковича. Президент, який на той момент, за умов президентсько – парламентської форми правління, був наділений надзвичайними повноваженнями, сформував уряд, який його влаштовував, і був під контролем президента.
- Уряд Ю. Тимошенко періоду 18.12.2007 – 03.03.2010 був сформований коаліцією так званих демократичних сил унаслідок перемоги на дострокових виборах до парламенту 2007 року, проте даний уряд був дуже нестійкий, це можна пояснити саме умовами формування уряду в умовах парламентсько – президентської форми правління і саме парламентським способом формування уряду, що в українських

реаліях суперечок і конфронтації інтересів навіть серед демократичних сил, уряд є вразливий і нестійкий, що ми могли спостерігати протягом політичної кризи 2008 року.

- Після скасування конституційної реформи 2004 року, Президент знову отримав повноваження призначати Прем'єр-міністра, і В. Янукович призначив на посаду М. Азарова. Цей уряд на даний момент є самим витривалим, проте прямих умов, які б загрожували його існуванню, за умов парламентської більшості Партії регіонів, та повноваженнях Президента не має, незважаючи на низьку ефективність даного уряду і недовіру населення.

Перейдемо до розгляду наступного показника, ефективності роботи урядів, який вимірюється за допомогою індексу ефективності роботи уряду (Government Effectiveness), який включає показники, що вимірюють рівень довіри до внутрішньої політики, що проводиться урядом, якість функціонування державного апарату, їх компетенцію, ступінь їх незалежності від політичного тиску і так далі (від 0 до 100 %, де 100 це максимальний показник ефективності, 0 – мінімальний)

А також будемо використовувати індекс якості реалізації законодавства (Regulatory Quality), який включає показники, що вимірюють здатність уряду формулювати та реалізовувати раціональну політику і правові акти (індекс знаходиться в межах від 0 до 100 %, де 100 це максимальний показник, 0 – мінімальний)

Тут можемо також спостерігати, що найвищі показники ефективності роботи уряду і реалізації законодавства на рівні 34% зі 100%, спостерігається протягом 2004 – 2005 років, а за умов функціонування коаліційної моделі уряду в умовах парламентсько-президентської форми державного устрою, спостерігаються низькі показники ефективності роботи урядів на рівні 22 – 29% зі 100% [6], що можна пояснити частими форматуваннями у складі уряду, неефективною взаємодією між Президентом України та Кабінетом Міністрів України; протиріччями між гілками влади, відсутністю єдності у демократичних силах.

Також було проаналізовано показник тривалості функціонування всіх урядів як окремо, так і загалом. Для цього ми використали два показники: індекс урядової стабільності – це процентний показник, який показує яку частину від максимально можливого часу працював уряд, та індикатор урядової кризи, що демонструє процент

часу, коли країна перебувала без законно сформованого уряду (періоди після виборів, або дострокового припинення каденції уряду) [3, 44].

Відповідно ми отримали індекс урядової кризи 5,07 %, тобто у період з 2000 – 2012 роки (4748 днів) в Україні 241 день не було законного уряду, тобто було пораховано дні між відставкою законного уряду та призначенням нового. Даний відсоток не є високим, проте не є низьким, для прикладу у Польщі він становить 6,7 %, Угорщині 3,1%, в середньому для країн центральної Європи він становить 5,2 %. Також ми розрахували індекс урядової стабільності:

Індекс урядової стабільності для кожного уряду:

	Уряд	Роки	Дні при владі – час до виборів	Значення індексу
1.	Уряд В. Ющенка	22 грудня 1999 р. до 29 травня 2001 р.	524- 306	63%
2.	Уряд А. Кінаха	29 травня 2001 р. до 21 листопада 2002 р	541 - 1221	30%
3.	Уряд В. Януковича	21 листопада 2002 р. до 5 січня 2005 р.	776 - 445	63%
4.	Уряд Ю. Тимошенко	4 лютого 2005 р. до 8 вересня 2005 р.	216 - 415	34%
5.	Уряд Ю. Єханурова	22 вересня 2005 р. до 4 серпня 2006 р.	316 - 1331	19%
6.	Уряд В. Януковича	4 серпня 2006 р. до 18 грудня 2007 р.	501 - 1801	38%
7.	Уряд Ю. Тимошенко	18 грудня 2007 р. до 3 березня 2010 р.)	806 - 1001	44%
8.	Уряд М. Азаров	11 березня 2010 року до сьогодні	1104 - 2819	100%

Джерело: [2].

Середній показник індексу урядової стабільності протягом 2000 – 2012 років становить 48, 8%, тобто в середньому кожен уряд в Україні перебував при виконанні повноважень приблизно половину свого потенційного строку.

Якщо індекс кризи є низьким та індикатор урядової стабільності для кожного окремого уряду є високим то уряд є стабільним, при різних варіаціях – частково стабільним, якщо навпаки – то уряд нестабільний, відповідно маємо, що з 8 урядів, 3 – були нестабільними, 1 – частково стабільний, 3 – відносно стабільні.

Висновки. Урядова стабільність в Україні характеризується наступними характеристиками:

- Великий вплив на стабільність урядів в Україні протягом 2000 – 2012 років створював спосіб формування Кабінету Міністрів (в президентсько – парламентській республіці визначальний вплив на діяльність уряду, його призначення мав Президент, який користувався підтримкою парламентської більшості, і це робило уряд більш стабільним, ніж у парламентсько – президентській республіці, коли визначальну роль мала коаліція політичних сил, які часто не могли знайти компроміс.
- Показники, які були обраховані в процесі роботи, дали нам можливість проілюструвати стабільність як кожного уряду окремо, так і загалом протягом всього часового проміжку.

Список використаної літератури:

1. Литвин В. Урядова стабільність: дослідження крізь призму виборчих циклів [Електронний ресурс] / Віталій Литвин // Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції (Львів, 10 листопада 2007 року) / Романюк А. С., Скочиляс Л. С., Шиманова О. В. – Львів : Генеза-ЦПД, 2007. – С. 94–99. – Режим доступу до статті : <http://postua.info/news.php?nid=9>. – Заголовок з екрану
2. Уряди України новітнього часу . Урядовий портал [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?&art_id=1266975&cat_id=661266
3. Conrad C., S. Golder. Measuring government duration and stability in Central Eastern European democracies [Електронний ресурс] – Режим доступу:
https://files.nyu.edu/sln202/public/stabilityEE_final.pdf
4. Taylor M. Party systems and government stability [Text] / V. Herman, M. Taylor // American political science review. – 1971. – Vol. 65, № 1. – P. 28–37;
5. Zimmerman E. Government Stability in Six European Countries During the World Economic Crisis of the 1930s: Some Preliminary Considerations [Text] /E. Zimmerman // European Journal of Political Research. – 1987 (15). - № 1. – P. 342
6. The Worldwide Governance Indicators (WGI) project [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>